

pagtere under saa usikre Vilkaar, at det er tvivlsomt, om Thedyrkningen kan lønne sig for dem. Det samme gælder Tobaksdyrkningen.

Af de givne Skildringer fremgaar det klart, at de af Sovjetstyrelsen over alt indførte kommunistiske Driftsformer og Tilintetgørelsen af det private Initiativ og Kapitalen har været ødelæggende for Landet. Naar dertil kommer, at Frygten for det politiske Politistadig gør Livet utrygt, da ingen kan være sikker paa, at ikke hans bedste Ven er Politispion, og at Sovjet under sine Anstrengelser for at skabe en proletarisk Masseintelligens fortsætter sin vanvittige Jagt paa den gamle Intelligens, der dog snart ikke tæller mange Repræsentanter, saa maa man være enig med Forfatteren i, at Sovjet just ikke har forstaaet at skabe noget Paradis paa Jorden for det russiske Folk. Men efter Forfatterens Mening vil Udviklingsretningen dog blive den samme i en overskuelig Tid, selv om det nuværende Regeringssystem ikke bliver den endelige Løsning paa det sociale Problem i Rusland.

V. Teisen.

Th. Thoroddsen: Die Geschichte der isländischen Vulkane.
D. Kgl. Danske Vidensk. Selsk. Skrifter, Naturvidensk. og
mathem. Afd., 8. Række, IX (4°, 458 S., 47 Fig., 5 Tavler).
København 1925.

Thoroddsens videnskabelige Virksomhed kan passende inddeles i følgende Grupper: 1) Indsamling af Materiale, 2) Udarbejdelse af Specialarbejder og 3) Samling af de vundne Resultater i Oversigtsarbejder og Haandbøger, en Inddeling, der ikke blot er en systematisk Oversigt, men ogsaa en Slags Tidsinddeling i hans Liv, idet hans egentlige Ungdomstid gik med Rejser og Beretninger om disse, medens de senere Aar af hans Liv hovedsagelig var helliget den sidste Afdeling af hans Arbejde. Hans Materiale er meget forskelligartet og alsidigt og bestaar i første Række af Iagttagelser i Marken, udført paa hans talrige Rejser, og fra disse stammer tillige de mange Oplysninger, Thoroddsen fik gennem Samtaler med de Bønder, han kom i Forbindelse med. En anden Stofgruppe fandt han i de trykte og utrykte Kilder til Islands Historie og i den umaadelige Mængde periodiske Skrifter og Smaatryk, der i Tidens Løb er udkommet paa Island, og som er næsten utilgængelige for Ikke-Islændinge. Desuden kendte Thoroddsen vel nok hele den eksisterende udenlandske Litteratur om sit Lands Naturforhold, og gennem et myreflittigt, systematisk og nøjagtigt Arbejde har han sammenarbejdet dette vældige Stof i en Række monumentale Værker.

Det historiske Kildemateriale faar en ganske særlig Interesse ved Studiet af den islandske Vulkanisme, da Island er det eneste Sted paa Jorden, hvor man har kunnet følge et stort og rigt differentieret Vulkanomraades Virksomhed gennem længere Tid, og flere Forskere har ogsaa forsøgt at bearbejde dette Stof, men Thoroddsen er den første, som har været i Stand til at behandle det med den fornødne Grundighed og Kritik. Offentliggørelsen af disse Studier er sket meget spredt, i en Mængde Tidsskriftartikler og for de større Arbejders Vedkommende paa islandsk eller dansk, hvoraf følger, at de er vanskeligt tilgængelige for ikke-nordiske Forskere. I Erkendelse heraf skrev Thoroddsen omkring 1910 det nu foreliggende Arbejde, som imidlertid paa Grund af forskellige Vanskeligheder først er udkommet nu.

Arbejdets Titel dækker kun delvis Indholdet, der omfatter saavel Vulkanudbruddene som de hede Kilders Virksomhed og Jordskælvne fra Islands første Bebyggelse til omkring Aar 1910. Afsnittet om Vulkanudbruddene behandler de enkelte Omraader hver for sig, og indenfor hvert Omraade er de enkelte Udbrud beskrevet i kronologisk Orden. Indtil 1910 har man nogenlunde sikre Beretninger om 138 Udbrud, fordelt paa ca. 30 Udbrudssteder, hvoraf 7 er Stratovulkaner, 11 Spalteeruptioner og Kraterrækker, 3 eller 4 Eksplosionskratere, 2 eller 3 subglaciale og 3 eller 4 submarine Eruptioner. Af disse Udbrudssteder har 13 været i Virksomhed mere end een Gang, Hekla saaledes 21 Gange og Katla 13 Gange, men det virksomste Udbrudssted maa sikkert søges i Vatnajökull i Nærheden af Hágöngur. Fra de ældre Tider er Efterretningerne naturligvis noget sparsomme, og kun de største og mest ødelæggende Udbrud er optegnede i Annalerne, hvisaarsag den tilsyneladende Stigning i Antallet af Udbrud ikke bør opfattes som et Bevis for en tilsvarende Stigning i den islandske Vulkanismes Intensitet; kun for det 18. og 19. Aarhundredes Vedkommende kan man regne med en nogenlunde fuldstændig Registerring, og da de begge har haft 36 Udbrud, kan man med nogen Ret antage, at et Tal af denne Størrelsesorden er det normale for den Periode, vi for Tiden befinder os i. Billedmaterialet, 35 Figurer, er særdeles smukt reproduceret, men viser, hvor yderlig fattigt vort Stof i den Henseende er, idet kun to af Billederne, nemlig Schythes Tegninger af Heklas Udbrud i 1846, er Gengivelser af selve Eruptionsprocessen, og oven i Købet af dennes allersidste Fase.

Bogens andet Hovedafsnit indeholder en Redegørelse for de mange interessante Forhold, som knytter sig til de hede Kilder. Det samlede Antal alkaliske Kildefelter opgøres til 162 med mindst 677 varme Kildeaabninger; Svovlkilder med Fumaroler og Dyndpøle

findes paa ca. 26 Lokalteter i store Grupper med mange Hundrede enkelte Kilder og Fumaroler, og endelig findes et mindre Antal Kulsyre-førende Kilder. Fænomenerne behandles dels morfologisk, dels fysisk og dels geografisk, og Fremstillingen medtager alt væsentligt af den rige Litteratur om disse Forhold. Tredie Hovedafsnit indeholder først og fremmest en Fortegnelse over de kendte Jordskælv fra 1013 til 1908 med en kort Redegørelse for hvert enkelt Skælv, men dertil er føjet en udførlig Beretning om den store Jordskælvs-katastrofe, som i 1896 hjemsøgte det sydvestlige Lavland.

Værket fremtræder helt igennem i en statelig og værdig Skikkelse, en særdeles smuk Afslutning paa Thoroddsens stort anlagte og beundringsværdigt gennemførte Livsværk, og viser, hvorledes hans samlendé og beskrivende Virksomhed, hans Fastlæggelse af Problemerne har virket ansporende og har fremkaldt talrige værdifulde Enkeltundersøgelser, og idet vi mindes Thoroddsens Værk og bøjer os i Ærbødighed derfor, kunde der maaske samtidig være Grund til at se fremefter og ønske, at „Die Geschichte der isländischen Vulkane“ maatte bidrage til, at Interessen for Island og Udforskningen af vort Broderlands Naturforhold kunde komme i planmæssig Fremgang til Gavn og Glæde for Island og til Berigelse af Menneskehedens Kundskab om Jorden.

Niels Nielsen.

Dr. phil.

Dr. Adrian Mohr: Was ich in Island sah. Plaudereien vom Polarkreis. (8°, 235 S. m. talr. Illustr og 1 Kort). Uhlmann Verlag Berlin 1925.

Værket fremtræder i et tiltalende Udstyr, hvoraf navnlig maa nævnes de farvede Gengivelser af den talentfulde Landskabsmaler Ásgrimur Jónssens Billeder samt en Række i teknisk Henseende gode Fotografier, men man kunde jo nok undvære en farvelagt Helsides-tavle af en islandsk Telegramblanket eller en ligeledes flerfarvet Gengivelse af en „Askepose“, som Forfatteren har faaet „von einer unbekanntem Verehrerin“.

Disse Indvendinger er dog for intet at regne mod det Forhold, at Bogens Tekst indeholder saa mange uheldige Udtalelser og fejl-agtige Paastande, at jeg har følt mig forpligtet til at skride ind. De af Dr. Mohr behandlede Æmner spænder overmaade vidt, saaledes omtales Rejseforhold, Byer, Boliger, Erhvervsliv og økonomiske Forhold, Befolkningens Udseende, Sprog, Klædedragt, Sæder og Skikke, Folkekarakter, saa at sige alle Grene af Aandslivet, Klima, Nordlys, Vulkaner og Jordskælv, Elve, Vandkraft og mange andre